

Spontane igre urbane i ruralne sredine

Mišić, Josipa-Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:499700>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**JOSIPA-MARTINA MIŠIĆ
ZAVRŠNI RAD**

SPONTANE IGRE URBNE I RURALNE SREDINE

Petrinja, srpanj 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Josipa-Martina Mišić

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Spontane igre urbane i ruralne sredine

MENTOR: Prof. dr. sc. Ivan Prskalo

Petrinja, srpanj 2020.

SADRŽAJ

Sažetak	1
Summary	1
1. UVOD	2
2. IGRA.....	4
2.1. Uloga igre u razvoju djeteta	4
2.1.1. Igra i tjelesni razvoj	5
2.1.2. Igra i kognitivni razvoj	6
2.1.3. Igra i emocionalni razvoj.....	7
2.1.4. Igra i socijalni razvoj	8
3. STRUKTURA IGRE.....	10
3.1. Tip odvijanja igre.....	11
3.2. Započinjanje igre	12
4. URBANE SREDINE	13
4.1. Općenito o urbanim sredinama	13
4.2. Igre urbane sredine	13
5. RURALNE SREDINE.....	18
5.1. Općenito o ruralnim sredinama	18
5.2. Igre ruralne sredine.....	18
6. USPOREDBA IGRI URBANE I RURALNE SREDINE	23
7. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA	28

Sažetak

U ovom radu navest ću i opisati neke od igara koje prate djetetovo odrastanje u urbanoj i u ruralnoj sredini te ću ih usporediti i navesti njihove različitosti. Govorit ću o igri općenito, definirat ću urbane i ruralne sredine, te navesti njihova obilježja. Na kraju rada izvest ću zaključak temeljen činjenicama navedenih pisajući rad. Svrha ovog rada je ukazati na prednosti i nedostatke odrastanja u navedene dvije sredine. Postoji mnogo istraživanja i teorija o tome što je igra i kako odrastaju djeca navedenih područja, te teorije se u pojedinim dijelovima razilaze a u pojedinim potkrepljuju. U dijelu rada je izneseno osobno mišljenje i potkrijepljene su činjenice odrastanja u ruralnoj sredini.

Ključne riječi: igra, urbana sredina, ruralna sredina, dijete, odrastanje

Summary

In this thesis I will list and describe some of the games which follow growing up of a child in rural and urban environment, thus I will compare those and list differences between them. Finally, I will make a conclusion which will be based on the facts stated in the thesis. The purpose of this thesis is to present advantages and disadvantages of growing up in those two environments. There are many researches and theories about what a game is and how kids grow up in those two different environments, in some parts theories go in opposite directions, in some they match. In the part of the thesis a personal opinion is stated which is based on the personal experience of growing up in a rural environment.

Key words: games, urban environment, rural environment, child, growing up

1. UVOD

Glavna asocijacija kada je riječ o djeci i djetinjstvu je igra. Ne postoji odrastanje bez igre. Djeca od samog rođenja pokazuju zanimanje za svijet koji ga okružuje, kako rastu djetetove sposobnosti usporedno s tim sve više otkriva svijet oko sebe. Bez obzira gdje je dijete rođeno, prve igre istraživanja svijeta su kod svakog djeteta gotovo iste i uvijek prisutne. Prema Duran (2001), igra je nespecijalizirana, neizdiferencirana, vrlo složena, nejednoznačna, multifunkcionalna aktivnost. Kako djeca rastu tako se mijenjaju igre, postaju sve složenije, s više uloga i razumijevanja. No, bez obzira na dob i vrstu igre, postoje određena pravila po kojima su igre svrstane i sve se igre odvijaju prema njima. Može se govoriti o različitosti igara ovisno o mjestu u kojem dijete živi, odnosno je li to urbana ili ruralna sredina, također obzirom na tu podjelu mogu se navesti još neke različitosti: početak igranja bez nadzora, socijalizacija, trajanje igre općenito i dobno trajanje igre, prisnost u igri, svakako je velika razlika i u igračkama, odnosno imamo ručno izrađene igračke od materijala koji su u djetetovu okruženju te gotove, kupljene igračke. S druge strane, imamo postojanje, odnosno nepostojanje ili nemogućnost sudjelovanja u raznim radionicama, odlazak u igraonice te provođenje vremena u parkićima i raznim spravama koje nude ti parkovi. Sve u svemu, bez obzira gdje je, svako dijete se igra i razvija, a ukoliko ima mogućnost imati što više iskustva života i igre (seoskog i gradskog) bogatije je i korak ispred, no to nije i nikada neće biti presudno za djetetov prelazak u odraslu osobu i bavljenje onim što osoba želi.

Prema Lester i Maudsley (2007, prema Klarin 2017), impuls za igru je urođen. Igra je biološki, psihološki i socijalno nužna. Ona je proces koji je dobrovoljno odabran, osobno usmjeren i intrinzično motiviran.

Nekoliko je definicija igre, prema Else (2014):

- Igra je dobrovoljna aktivnost koja se provodi bez prisile, u cjelosti, s uživanjem ili očekivanja uživanja
- Igra se može definirati kao način, poseban set ponašanja, kao kontekst
- Igra je jedinstvena, njezina jedina svrha je ona sama-IGRA

Rad se dijeli u dva smjera što je zapravo i sam naziv rada, odnosno na igre urbane i igre ruralne sredine. Govori o različitostima te dvije sredine od samog života i kako to utječe na dječji razvoj, odnosno kako to mijenja ili ne mijenja dječju igru. Rad je potkrijepljen stručnom literaturom ali i osobnim iskustvom života u ruralnoj sredini. Da bi se moglo govoriti o problematici, prvo je objašnjen općenito pojam igre, kako se mijenja s djetetovim odrastanjem, koja je struktura igre te kakav je utjecaj igre na dječji razvoj općenito. Kao vrlo bitna značajka opisana je i struktura igre, a nakon toga se dolazi do same problematike.

2. IGRA

Igra predstavlja pojam naoko jednostavan, aktivnost koja se javlja sama od sebe te se isto tako nadograđuje. No, dječja igra i aktivnost koliko god bile jednostavne, toliko su složene. Millar (1972) govori da je igra opći pojam za velik broj aktivnosti, te također navodi da je pojam igra dugo bio lingvistički koš za otpatke za ponašanja koja izgledaju dobrovoljno, ali se ne vidi da imaju jasnu biološku ili socijalnu upotrebu. Bruner (1976) navodi da se igra ne može jednostavno obuhvatiti jednom definicijom, nego da igru i njezine elemente proučavaju i druge znanosti poput antropologije, etnologije, sociologije, psihologije...

Dječja igra nikako se ne može opisati kao jednoznačna, planirana aktivnost, niti je usmjerena na krajnji rezultat. Bitno je da dijete uživa u onome čime se bavi dok ta aktivnost traje. Igra je vrlo složena, spontana je, te što je najvažnije za naglasiti proizlazi iz djetetove unutrašnje potrebe u koju naravno, ulazi samovoljno, počevši sa istraživanjem svijeta oko sebe. Dijete samo kreira igru, prilagođava ju i mijenja, odnosno, igra se odvija po djetetovu scenariju. U tom scenariju, dijete postaje ono što još nije ili što možda nikada neće ni biti. Prerađuje stvarnost prilagođeno sebi i na onaj način kako je tu stvarnost dijete i doživjelo. Ono što dijete dobije igrajući se je to da se dijete izražava, potvrđuje, samoostvaruje, savladava probleme, kroz igru ostvaruje zadovoljavajuće odnose s drugom djecom te na taj način postaje socijalno kompetentnije, te napreduje motorički, odnosno, prelazi na viši stupanj razvoja. Kako navode Pertović-Sočo i Rajić (2015), svako dijete raste s igrama, a igre rastu s njim. One su jedinstven i djelotvoran način prirodnog učenja. Nove igre pojavljuju se svakim danom, a u sebi nose utjecaje suvremenog društva, tehnologije i kulture u kojoj nastaju.

2.1. Uloga igre u razvoju djeteta

„O raznovrsnosti dječje igre ovisi kvaliteta dječjeg razvoja. Što je igra raznovrsnija, to više doprinosi razvoju djece. Ona proširuje dječje sposobnosti. (Lazar, 2007., str. 9)“

2.1.1. Igra i tjelesni razvoj

Igrajući se raznih dinamičnih igara te pri tome izvodeći različite pokrete dijete razvija svoju tjelesnu snagu i usavršava grubu i finu motoriku, te svoju spretnost i koordinaciju dijelova tijela. Također, dok se igra postaje svjesno svojih mogućnosti te interakcije s prostorom oko sebe. U samoj ovisnosti o motoričkom postignuću su i igre koje dijete igra, što znači da ga ne treba siliti na određene aktivnosti, nego će one doći spontano, same od sebe kada dijete bude spremno. Prema Lazar (2007), za razvoj motorike u najranijem razvoju dječjeg života presudnu ulogu ima neurološko sazrijevanje (ako, primjerice, dijete „učini“ da stoji prije no što je njegovo tijelo spremno za tu aktivnost, znamo da neće biti efekta, odnosno da možemo izazvati različite poremećaje i poteškoće). Dijete treba provoditi samostalnu igru bez ponuđenih gotovih rješenja odraslih jer na taj način gradi samopouzdanje, osjećaj kreativnosti i snalažljivosti te jača koncentraciju.

Motoričke vještine se usvajaju od prvog dana djetetovog rođenja i postaju sve složenije tvoreći dinamičke sustave djelovanja. Tako dijete nauči puzati, hodati, trčati, skakati, penjati se itd.

Prema Klarin (2017), motorički razvoj u ranom djetinjstvu uglavnom se promatra kroz dva temeljna razvojna smjera: a) razvoj grube motorike, b) razvoj fine motorike.

Razvoj grube motorike omogućava skladnost te razvoj motoričke spretnosti. Primjerice, djetetov hod s vremenom postaje ritmičniji i uskoro se transformira u trčanje, a daljnjim razvojem u skakanje. Kako vrijeme prolazi dijete se sve više razvija te između pete i šeste godine života koordinacija gornjeg i donjeg dijela tijela je sve bolja.

Kada je riječ o finoj motorici, napredak se prati na dva područja: a) djetetova briga o vlastitom tijelu, b) razvoj crteža. Svakako valja spomenuti da je dijete u dobi između dvije i tri godine života sposobno slagati konstrukcije manjih kocaka te koristi škare, kistove, žlicu...

„Za kognitivni razvoj vrlo je važan nesmetan tjelesni razvoj. Posljedice izostanka i usporenosti motoričkog razvoja su nespремnost i nesigurnost koje mogu omesti kognitivni razvoj. Lokomotorne, fizičke igre usmjerene na poticanje brzine, koordinacije, jakosti, fleksibilnosti potiču razvoj motoričkih sposobnosti djeteta.“ (Klarin, 2017., str. 23)

Lazar (2007) tvrdi da je kvalitetan tjelesni razvoj ujedno i osnova zdravog intelektualnog (spoznajnog) i socio-emocionalnog razvoja, koji su zajedno neophodni za zdrav rast i razvoj djeteta. Hannaford (2006) navodi da se učenje ne događa samo u glavi. Aktivno mišićno izražavanje važan je čimbenik učenja. Skloni smo mišiće pripisivati području tijela, a ne uma. Ali, upravo tjelesnim izražavanjem napredujemo i učvršćujemo svoje razumijevanje.

2.1.2. Igra i kognitivni razvoj

Klarin (2017) navodi da je uloga igre značajno bitna u usvajanju jezika, odnosno u razvoju govora. Prvotna funkcija riječi je orijentacija u prostoru na način da se izdvaja određeni sadržaj iz šireg konteksta. Već u ranom djetinjstvu dijete može razlikovati značenje i ono što vidi. Odnosno, značenje može biti odvojeno od onoga što dijete vidi, tj. odvojeno od objekta. Primjerice, olovka predstavlja mobitel. Možemo reći da dijete igrajući se uči pridavati smisao stvarima i obrnuto, razdvaja značenje riječi od objekta. Nadalje, Westman (2003., prema Goldstein, 2012.) navodi da dijete igrajući se uči jezik, sluša drugu djecu i odrasle, uči nove riječi te razmjenjuje riječi i rečenice. Djeca koja su motivirana za igru pokazuju veću jezičnu razvijenost od djece koja pokazuju manje zanimanje za igru. Možemo reći da djeca koja provode više vremena u igri bolje se kognitivno razvijaju.

Prema Russ (2004) možemo vidjeti određene kognitivne procese koji se pojavljuju tijekom igre, a to su:

- Organizacija → kroz igru dijete uči pričati priče s logičkim redoslijedom, definiranjem uzroka i posljedica
- Divergentno mišljenje → kroz igru dijete uči generirati brojne različite ideje
- Simbolizam → kroz igru dijete uči transformirati objekte, preoblikovati i redefinirati predmete i igračke koji ga okružuju
- Fantazije → kroz igru dijete zamišlja, pravi se da je u različitom vremenu i prostoru, razvija maštu i imaginaciju

2.1.3. Igra i emocionalni razvoj

Prema Klarin (2017), prve emocije kod djece pojavljuju se gotovo već odmah nakon rođenja. To je djetetov način komuniciranja s okolinom tako što ju upozorava na ono što djetetu odgovara odnosno što mu ne odgovara. Prve emocije koje dijete pokazuje su emocije usmjerene prema svojoj majci a kasnije se one usmjeravaju i prema ostalim članovima obitelji.

Emocionalni razvoj po godinama života Klarin (2017) dijeli u nekoliko sljedećih faza. Navodi da u prvoj godini života dijete razvija osjećaj povjerenja, prestaje plakati kada mu se osoba približi, gleda dok mu se obraća, ljuti se te plače kod odvajanja od majke, ali isto tako pokazuje i osjećaj sreće, tj. raduje se. U razdoblju između prve i treće godine razvija se faza „ja“, javlja se otpor koji iskazuju kroz riječi: ne, neću, moje... U tom periodu emocije su promjenjive i kratkotrajne, dijete inzistira na samostalnosti te pokazuje bijes pri kontroli djeteta. U periodu od četvrte do pete godine dijete se emocionalno veže za drugu djecu, pojavljuju se sviđanja i simpatije te sram, nada i ponos. Dijete sve više kontrolira svoje emocije i samim time samoregulacija postaje sve razvijenija. Nadalje, između šeste i sedme godine dijete prepoznaje sljedeće emocije: ljubav, sreća, bijes.

Kada govorimo o igri i emocionalnom razvoju možemo govoriti o razvoju društvenosti, suradnje, samostalnosti, odgovornosti, odnosa prema vršnjacima i odraslima, samokontrole, empatije, solidarnosti... Igrajući se, dijete se socijalizira, uči se čekanju na red, ponekad gubi a ponekad pobjeđuje te se uči nositi s tim, ono razvija svoju samostalnost i odgovornosti jer dijete u igri bira i samostalno donosi odluke, dobre ili loše te se također uči nositi s tim.

Andrilović i Čudina-Obradović (1994, prema Starc i sur. 2004) navode da se socijalizacija emocija događa prema tri sljedeća načina:

1. Dijete promatranjem i oponašanjem osoba u svojoj okolini uči koje situacije, predmeti, pojave trebaju izazvati pojedine emocije kao strah, radost, a koje ne.
2. Socijalna okolina daje modele za oponašanje načina i intenziteta emocionalnog izražavanja. To su mimika, kretnje, govor i njihov intenzitet u izražavanju i priopćavanju drugima, npr. tuge, straha, veselja.

3. Socijalnim učenjem se postiže kontrola emocija (samoregulacija). Okolina uči dijete da neke emocije prekriva, a da neke izražava na društveno prihvatljiv način.

Klarin (2017) navodi da se dijete kroz igru uči izražavati emocije na prikladan način, uči se rješavati sukob te uskladiti svoje i tuđe potrebe. Odnosno, možemo zaključiti da dijete kroz igru i razne situacije u igri uvježbava različite uloge koje ga pripremaju za svijet odraslih.

2.1.4. Igra i socijalni razvoj

Vasta i sur. (2000) za socijalizaciju govore da je to proces tijekom kojega društvo oblikuje djetetova uvjerenja, očekivanja i ponašanja. Kada govorimo o društvu, važno je spomenuti da se djetetov odnos s vršnjacima znatno mijenja kako odrasta od toga da se dijete igra paralelno s drugim djetetom bez komunikacije pa do sve veće privrženosti s vršnjacima. Borich i Tombari (1995, prema Klarin 2017) govore o dvjema različitim dimenzijama odnosa s vršnjacima, odnosno odnosi u skupini i odnosi u dijadi. Dvije su socijalne potrebe koje dijete zadovoljava u tim interakcijama a to su potreba za pripadanjem te potreba za intimnošću. Naglašenu potrebu za druženjem imaju djeca predškolske dobi, a prvi pravi socijalni odnosi javljaju se oko treće godine života. Odnosi s vršnjacima svoj pravi značaj poprimaju u dobi polaska u školu i dijete je tada spremno na suradnju.

Selman (1981, prema Klarin 2017) razlikuje nekoliko razina socijalnih odnosa s vršnjacima. Te razine kreću se od egoistične perspektive u predškolskoj dobi do uzajamnog povjerenja u adolescenciji. Nultu razinu srećemo u ranom djetinjstvu i čini ju egocentrična perspektiva. Takva perspektiva proizlazi iz nemogućnosti razlikovanja sebe od drugoga, odnosno svoje perspektive od perspektive drugog, svojih osjećaja od osjećaja drugog. U toj dobi prijateljstvo traje dok traje i sama igra.

Prva razina socijalnih odnosa koju susrećemo u predškolskoj dobi, okarakterizirana je razumijevanjem tuđih osjećaja. U ovoj razini prijatelj je netko tko pomaže i čini dobre stvari za njega, ali nedostaje osjećaj odgovornosti za uzajamno pomaganje.

Drugu razinu socijalnih odnosa susrećemo u ranoj školskoj dobi i karakterizira ju reciprocitet. Javlja se sposobnost za suradnju, te djeca prijateljstvo promatraju kao uzajaman odnos čije su karakteristike povjerenje, pomaganje, tolerantnost. Prijateljstvo traje dok se ne pojave konflikti i manjak suradnje.

Treća razina karakteristična je za srednje i kasno djetinjstvo a njeno obilježje je uzajamnost prijateljskih odnosa. Prijateljstvo u ovoj razini označava odnos između dvoje djece u kojem postoji uzajamna podrška te uzajamno razumijevanje, a intimnost je vrlo važna osobina prijateljskih odnosa.

Četvrtu razinu socijalnih odnosa pronalazimo u adolescentskoj dobi te se ona prolongira do odrasle dobi. Ono što karakterizira ovu razinu jest postojanje ravnoteže između prijateljstva i uzajamnosti s jedne strane i individualnosti s druge strane.

3. STRUKTURA IGRE

Rot (1989, prema Duran, 2001) govori da se terminom struktura označava odnos i povezanost među dijelovima neke cjeline. Ako među dijelovima ili elementima te cjeline postoje odnosi kojima se oni povezuju, tada govorimo o strukturi. U konačnici možemo reći da je struktura relativno trajni raspored dijelova u nekoj relativno stabilnoj cjelini.

Iako postoje razna igranja, prema Duran (2001), moguće je uočiti skup komponenata čija relativna trajnost dopušta da se igra prepozna kao stabilna cjelina. Te komponente predstavljaju osnovne elemente za građenje struktura igara:

- Pravila
 - Osnovna
 - Specifična
 - Opća
- Tip odvijanja igre
 - Linearni s utvrđenim redoslijedom prema principu „zatim“
 - Razgranati s utvrđenim redoslijedom prema principu „ako da onda“
 - Razgranati bez fiksiranog redoslijeda
- Propisana igrova interakcija
 - S uređenim odnosom među pojedincima
 - S uređenim odnosom između izdvojenog centralnog igrača i ostalih
 - S uređenim odnosom između igrovnih grupa
- Simbolička komponenta
 - Simboli koji imaju signifikantnu funkciju reprezentiranja
 - „mrtvi simboli“ s logikom ritualnog simbolizma
 - Nesvjesni simboli u kojima veza između znaka i označenog za dijete ostaje skrivena
- Započinjanje igre
 - Direktni i igrovni poziv
 - Formaliziran način dijeljenja uloga

- Neformaliziran način dijeljenja uloga
- Kraj igre
 - Poznati ishod
 - Neizvjesni ishod

3.1. Tip odvijanja igre

Prema Duran (2001), kako je već navedeno, razlikujemo tri osnovna tipa odvijanja igre:

- Linearni s utvrđenim redoslijedom prema principu „zatim“
- Razgranati s utvrđenim redoslijedom prema principu „ako da onda“
- Razgranati bez fiksiranog redoslijeda

Kada govorimo o Linearnom tipu odvijanja igre s utvrđenim redoslijedom prema principu „zatim“, možemo reći kako tu nema neizvjesnog ishoda. Postoje osnovna pravila koja određuju kako se igra igra, odnosno u kojem smjeru ide te kažemo da je smjer linearan. Primjerice, promatramo li igru Ringe, ringe, raja možemo uočiti linearnost: 1. Djeca se uhvate za ruke u kolu, 2. Kolo se okreće dok djeca pjevaju, 3. Na riječi „čuč“ djeca čučnu. Koliko god se puta ova igra ponavljala, njezin ishod uvijek je isti.

U razgranatom tipu igre također imamo pravila koja određuju kako se igra odvija, no zbog principa „ako da onda“ ona više nije linearna nego postoji mogućnost različitih pravaca igre. Možemo to objasniti na primjeru igre „Cice mice maramice“ kako je to objasnila Duran (2001), njezin tijek je: 1. Djeca čuču u krugu, jedno dijete koje ima ulogu mačke trči oko njih i neprimjetno iza nekoga ispušta maramicu, 2. A) Ako onaj iza koga je ispuštena maramica to ne primjeti, a mačka uspije otrčati oko kruga i doći ponovo do njega, on mora napustiti krug, sjesti u sredinu i biti promatrač igre. Mačka zadržava svoju ulogu. 2. B) Ako onaj iza koga je ispuštena maramica to primjeti, diže se, uzima maramicu i počinje progoniti mačku. Proganjanje ima dva predviđena i fiksirana ishoda: 3. A) ako progonitelj ne uspije uhvatiti mačku, ona će čučnuti na njegovo mjesto i tako se riješiti svoje uloge. Uloga mačke sada pripada progonitelju, 3. B) ako progonitelj uspije uhvatiti mačku, može se vratiti na svoje mjesto koje je napustio hvatajući

mačku, a mačka se ne rješava svoje uloge. Dakle, ishod igre nije poznat nego ima promjenjive varijable.

Preostaje nam još za objasniti razgranati tip odvijanja igre bez fiksiranog redoslijeda. Ova igra karakteristična je po tome što nema pravila koja ju određuju nego može otići u mnoštvo različitih smjerova koji nisu u naprijed definirani. Ovakav tip igre susrećemo kod simbolične igre. Igra se povezuje u hodu i jedan segment vodi drugom, odnosno nepredviđenom smjeru.

3.2. Započinjanje igre

Prema Duran (2001), poziv na igru može biti otvoren (direktan), primjerice „Hoćete li se igrati Ledene babe?“, ili igrovni gdje dijete koje se želi igrati primjerice lovice to nagoviještava ostalima pjevajući: „Ulovi me, ulovi me, kupit ću ti novine.“

Kada započinjanje igre dijelimo po načinu dijeljenja uloga, možemo uočiti dva načina. Prvi način je da se djeca bore za željenu ulogu, odnosno izbjegavaju neželjenu. Drugi način odnosno formalizirani način ima gotove tehnike biranja uloga. Primjerice, korištenje brojalice je najrašireniji formalizirani postupak. Zatim postoje male igre biranja uloge koje prethode glavnoj igri, primjerice tko će dalje baciti štap. Ukoliko se igra igra u ekipama, tada se odrede kapetani ekipa a zatim ti kapetani biraju koga će uzeti u svoju ekipu.

Ako način započinjanja igre sagledavamo prema dobi djeteta, prema Duran (2001) možemo uočiti da neformalizirani način dijeljenja uloga ili korištenje brojalice kao i formaliziran način susrećemo kod djece u dobi od pet do šest godina. U dobi između devet i deset godina najčešće susrećemo formalizirani način dijeljenja uloga brojalicom uz osiguranje te dijeljenje uloga na osnovi uspješnosti odnosno neuspješnosti male igre koja prethodi glavnoj igri.

4. URBANE SREDINE

4.1. Općenito o urbanim sredinama

Nije jednostavno odrediti jasnu granicu između urbanog i ruralnog područja. Prema podacima sa Državnog zavoda za statistiku RH, urbanim (gradskim naseljima) smatraju se:

1. „Sva naselja sjedišta upravnih gradova (bez obzira na broj stanovnika)
2. Sva naselja s više od 10 000 stanovnika
3. Naselja od 5 000 do 9 000 stanovnika, s 25% i više zaposlenih u naselju stanovanja, i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima (u odnosu na ukupan broj zaposlenih stanovnika naselja)
4. Naselja od 2 000 do 4 999 stanovnika, s 25% i više zaposlenih u naselju stanovanja, i to u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima (u odnosu na ukupan broj zaposlenih mještana) te s udjelom nepoljoprivrednih kućanstava od 50% i više.“

„Primjena predloženog modela diferenciranja tipova naselja na skup naselja upotrijebljenog pri Popisu 2001. (uz uvažavanje i naknado proglašanih upravnih gradova), rezultirala je s izdvajanjem 143 gradska naselja. U njima je prema podacima Popisa 2001. živjelo 2 379 047 stanovnika, što je činilo 53,6% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske.“ (Model diferencijacije urbanih, ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj, 2011., str. 7-8)

4.2. Igre urbane sredine

Djeca i mladi koji žive u urbanim sredinama žive drugačiji život od onih koji su u ruralnim sredinama. Moglo bi se reći da djeca u ruralnim sredinama imaju kvalitetniji život, ali sve je stvar perspektive. U urbanim sredinama, gdje roditelji većinom rade uredske poslove za djecu su organizirane raznorazne školske i izvanškolske aktivnosti koje djeca pohađaju iz nekoliko razloga: jer to djeca žele, jer roditelji forsiraju, jer roditelji nemaju gdje s djecom pa to koriste kao „čuvanje djece“ dok su oni zauzeti... Prednost svih školskih i izvanškolskih aktivnosti je ta što je djeci ponuđeno pregršt mogućnosti te, ukoliko je to u skladu s financijskim mogućnostima, mogu birati čime se žele baviti. Dokle god je to u granicama toga da dijete uživa, to je velika prednost. S druge strane, sve više ljudi u urbanim sredinama živi u zgradama koje se

većinom odmah nalaze na prometnim ulicama. To je razlog zašto djeca najčešće ne mogu samostalno izaći vani do obližnjeg parkića i igrati se s vršnjacima. Dakle, sve dok roditelji nemaju ili ne stvore slobodno vrijeme za izaći van s djecom, oni će biti unutra i čekati, a najvjerojatnije to vrijeme čekanja provesti na informatičkim uređajima, sjedeći u kući i ne krećući se. Povezano s tim, djeca u urbanim sredinama često koriste pokretne stepenice, trake, autobuse i liftove te se na taj način stvara problem pretilosti djece. Čak i kada roditelji izađu van s djecom, vrijeme najčešće provode u ograđenim pakrovima s betoniranim spravama koja unaprijed određuju djetetovo ponašanje, igru i njegovo slobodno vrijeme općenito, za razliku od ruralnih sredina gdje se djeca primjerice igraju raznoraznih igara u kanalu. Također, bitno je spomenuti i proslave rođendana djece u urbanim sredinama. Danas se sve više roditelja okreće igraonicama u kojima djeca provedu 2-3 sata s animatorima koji ih navode na igru s već u naprijed pripremljenim aktivnostima bez obzira na dječji interes i njihovu samu volju. Iz navedenog da se zaključiti da većinom i kada se nađe velika skupina djece (što je idealno za mnogobrojne zanimljive dječje igre) isplaniraju im se aktivnosti i opet nisu u mogućnosti sami kreirati svoju igru. Nešto starija djeca, većinom školarci odlaze na školska igrališta te tamo imaju mogućnost igrati razne igre, ne samo sportske poput rukometa ili nogometa. Bez obzira na to što postoji velika mana života u urbanim sredinama, to ne znači da djeca nemaju, ili ne igraju igre poput onih koje igraju djeca u ruralnim sredinama.

Postoje neke igre koje bih ja nazvala vječnim igrama, koje smo mi igrali kao djeca ruralne sredine a koje vidim također i danas čak i kod djece urbane sredine, s nekim izmjenjenim pravilima ili izmjenjenim nazivom. Jedna od takvih igara je „Cice-mice maramice“ koju u današnje vrijeme susrećemo kao „Ide maca oko tebe“. Vjerujem da ne postoji dijete urbane ili ruralne sredine koje se nije igralo ove igre. U ovoj igri imamo ulogu mačke i miševa (ostatak djece) te rekvizit koji je najčešće maramica. Prema Duran (2001), jedno dijete je mačka, a svi ostali su miševi. Miševi čučnu u krug, a mačka s maramicom u ruci trči oko kruga i pjeva.

„Cice-mice maramice,

Ide maca oko tebe

Pazi da te ne ogrebe.

Čuvaj mijo rep

Nemoj biti slijep

Otpast će ti rep.“

„Dok pjeva pjesmu i trči oko kruga dijete-maca pokušava neopaženo spustiti maramicu iza nekog djeteta-miša. Ako miš ne opazi da je iza njega spuštenu maramicu, te maca uspije oprčati krug i ponovo tići do njega, taj miš mora u sredinu kruga. U njemu će čučati sve dok se i nekom drugom djetetu to ne dogodi. Tada se ono vraća na svoje mjesto, a ovo drugo dijete čući u krugu. Ako miš primijeti da je iza njega bačena maramica, diže se i trči za macom, pokušavajući je uloviti. Ne ulovi li je prije mjesta na kojem je sam čučao (a sada je to mjesto slobodno), maca će čučnuti na njegovo mjesto pa miš tada postaje maca. Ako je ulovi, može se vratiti na svoje mjesto, a ono dijete koje je bilo maca to i dalje ostaje.“
(Duran, 2001, str. 244)

Iz navedene igre možemo vidjeti veliku sličnost sa današnjim igranjem igre „Ide maca oko tebe“, pjesmica se pjeva nešto drugačije, ali sam način igre je isti i s istim ishodom.

Još jedna igra koju je bitno spomenuti je igra „Ćorava baba“. Prema Duran (2001) igra se tako da se jednom igraču zaveže marama preko očiju, zavrti ga se kako bi izgubio osjećaj za orijentaciju te kreće igra. Ćorava baba se kreće i pokušava uhvatiti jednog od sudionika igre dok svi oni bježe od babe, kada baba uhvati nekoga, na temelju opipa pokušava pogoditi koga je ulovila, a ako pogodi, dijete koje je ulovljeno postaje nova ćorava baba.

Vrlo poznata igra koju svakako vrijedi spomenuti je igra „Graničara“. Duran (2001) navodi da ovu igru igraju dvije suprotstavljene ekipe. Za igranje ove igre potrebno je odrediti igralište, kapetane te igrače po ekipama. Igra se tako da kapetan ekipe dodaje loptu svojoj ekipi preko suparničke ekipe i suprotno, a cilj je pogoditi igrača suparničke ekipe, ako je on pogođen, ispada iz igre. Ukoliko igrač suprotne ekipe uhvati loptu, tada je lopta njihova i oni se dodaju sa svojim kapetanom i gađaju drugu ekipu. Kada su pogođeni igrači cijele ekipe, u igru ulazi kapetan, a ekipa čiji kapetan ostane zadnji je pobjednička ekipa. Za ovu igru potreban je veći broj sudionika, a djeca ju vole igrati jer je jako dinamična i natjecateljski nastrojena.

Od igara koje još valja spomenuti a koje često nalazimo kod djece pogotovo u urbanim sredinama jer ne zahtjevaju velik broj sudionika i igru na otvorenom su sljedeće: „Gradova i sela“, „Gumi-gumi“, „Iks-oks“, „Kaladont“, „Pokvareni telefon“, „Vješalo“.

Kada govorimo o igri „Gradova i sela“ možemo reći da govorimo o igri razvoja vokabulara, mišljenja, matematičke radnje zbrajanja te brzine, spretnosti i geografije. Za ovu igru, prema (Duran (2001), svaki sudionik mora imati papir i olovku. Na papiru se radi kostur gdje se u kolonama piše grad, selo, država, rijeka, planina. Odabere se slovo abecede na način da

jedan sudionik u sebi govori abecedu a drugi kaže stop, slovo na kojem je stao je početno slovo za koje će smišljati riječi iz kolone. Igra je gotova kada je prva osoba sve napisala, a zatim se zbrajaju bodovi (5,10 ili 15) bodova. Na kraju igre zbrajaju se ukupni bodovi za sva slova abecede za koja su igrali igru i pobjednik je onaj tko ima najviše bodova. U ovoj igri poanta je biti što domišljatiji te smisliti grad, selo, državu, rijeku ili planinu što rjeđu, da se nitko od suigrača ne sjeti toga te na taj način igrač dobije 15 bodova.

Igra „Iks-oks“ je još jedna igra koja zahtjeva minimalno a uvelike utječe na razvoj mišljenja. Potrebna su dva igrača, papir i olovka. Na papiru se naprave dvije horizontalne crte i dvije vertikalne, jedne preko drugih kako bi se dobila polja za igru. Jedan igrač koristi oznaku X, drugi O te navedene oznake naizmjenično upisuju u polja. Pobjednik je onaj koji prvi posloži u redu svoje tri oznake, bilo to horizontalno, vertikalno ili dijagonalno. Djeca vole ovu igru i iziskuju često ponavljanje te igre, a najčešće ju započinju ako se u njihovim rukama nađu papir i olovka.

Iduće tri igre vezane su uz izgovor, slušanje, pamćenje i povezivanje riječi i slova. Kod igre „Kaladont“ djeca u krug izgovaraju riječi nastavno na prethodnu, tako da posljednji slog prethodne riječi mora biti prvi slog nove riječi, gubitnik je onaj koji izgovori riječ koja završava sa ka. Posebnost ove igre je ta što se može igrati bilo kada i bilo gdje, primjerice dobra je za kraćenje vremena u automobilskoj gužvi, a pri tome djeca razvijaju svoj vokabular i uče pojam sloga a da toga nisu ni svjesni.

Nadalje, također igra s riječima tj. rečenicama je igra „Pokvareni telefon“. Djeca vole tu igru jer je krajnji rezultat vrlo često jako smiješan. Djeca sjednu u krug i prvo dijete šapne neku rečenicu djetetu kraj sebe, to dijete prenosi rečenicu idućem djetetu i tako sve do kraja kruga. Posebnost ove igre je u tome što ako su djeca vrlo tiho prenosila rečenicu, najčešće krajnji rezultat uopće nema veze s prvotnom rečenicom. Igrajući ovu igru djeca razvijaju slušanje, koncentraciju i čekanje na svoj red.

Još jedna igra koju ću spomenuti je igra „Vješalo“. Ova igra također zahtjeva minimalno a jako je dobra u djetetovom razvoju. Potrebna su dva igrača, papir i olovka. Na papir se crta vješalo, jedan igrač zamišlja neki pojam, knjigu, film... Povlači crtice kraj vješala onoliko koliko slova ima to što je zamislio, te drugi igrač pogađa na način da govori slova i pokušava pogoditi ona koja se nalaze u sastavu imena. Ukoliko pogodi slovo, slovo se upisuje na odgovarajuću crticu, no ukoliko se to slovo ne nalazi u imenu, na vješalo se crta glava te za svako pogrešno slovo

dodaju se trup te lijeva zatim desna ruka i isto tako i noge. Poanta igre je pogoditi zadani naziv prije nego što se svi dijelovi nacrtaju na vješalu. Ova igra uključuje logičko zaključivanje cijelog pojma na temelju nekoliko napisanih slova i često se nalazi u dječjem repertoaru igara.

5. RURALNE SREDINE

5.1. Općenito o ruralnim sredinama

Ruralnim naseljima smatraju se sva naselja koja ne zadovoljavaju uvjete navedene pod točkom 4.1. koja opisuje urbane sredine. Tu spadaju sela te ostala manje ili više urbanizirana naselja u ruralnom prostoru, te suburbana naselja.

Prema definiciji, ruralno područje obuhvaća regije i područja različitih djelatnosti i krajolika te uključuje prirodni okoliš, poljoprivredna područja i obradive površine, sela, male gradove, regionalne centre i industrijalizirana ruralna područja.

Prema Puljić (1996), slaba naseljenost ruralnih područja, kao i nepovoljna disperzija ruralnog stanovništva, predstavljaju velik i dugoročan problem na planu rasta i ravnomjernog razvitka gospodarskih prilika u državi.

5.2. Igre ruralne sredine

Djeca koja žive u ruralnim sredinama imaju puno veću slobodu kretanja, od samih njihovih kućnih dvorišta, susjeda pa sve do ulica u kojima se sva djeca skupa igraju. Odrastanje u takvim sredinama je radosno, omogućuje druženje djece različite dobi, svi međusobno paze jedni na druge, a roditelji znaju da su djeca tu, da nisu sama i da uživaju u igri na otvorenom koja im nubi bezbroj mogućnosti. Igra na otvorenom ne podrazumijeva isključivo igranje djece raznih dječjih igara, nego također druženje s roditeljima ili bakom i djedom u vrtu, uređenje dvorišta te igre na kiši i igre na snijegu i u blatu nešto su što se posebno pamti. Obzirom na to da je dječja mašta nešto što ne nedostaje kod djece, a kad k tome dodamo mnoštvo različitih poticajnih materijala iz prirode i oko djece kojima prvotna namjena nije igra ili da bude neka igračka, dobijemo mnoštvo raznovrsnih igara s pregršt različitih predmeta koji predstavljaju nešto s čim zapravo za nas odrasle možda nemaju nikakvu poveznicu.

S obzirom na to da se svijet danas prebrzo razvija, modernizira i sve više urbanizira, ruralne sredine većinom najlakše vežemo uz prošlost i život u prošlosti. Prema Margetić (2009) u ruralnim sredinama djeca su puno vremena provodila na otvorenom, prvenstveno zbog radnih

obaveza, te vezano uz to, provedeno vrijeme na paši nastojali su iskoristiti za igru i razonodu. Nastavno na to, Kožić (1980) navodi kako su djeci od svih igara na otvorenom prostoru bile najzanimljivije igre vezane uz čuvanje stoke na pašnjacima gdje su se uglavnom nalazile igre nadmetanja u vještinama. Jedna od takvih igara jest igra „Špekulanja“. Djeca koja su se se igrala morala su imati svoje špekule. Igra se igra na način da se iskopa jedna veća rupa, a na određenoj udaljenosti i jedna manja rupa. Prvo dijete koristeći kažiprst i palac odbacuje svoju špekulu prema velikoj rupi, ukoliko ubaci, baca još jednu. Ukoliko dijete promaši, na red dolazi drugo dijete a sve puknute špekule ostaju na mjestu gdje su se zaustavile, kada se završi cijeli krug, ponovo dolazi na red prvo dijete, a ovog puta odbacuje svoju špekulu nastojeći pogoditi špekulu nekog drugog djeteta, ukoliko to uspije, ta špekula postaje njegova. Dijete koje ostane bez svih špekula ispada iz igre. Djeca ovisno o tome koliko imaju špekula zbrajaju bodove. Same špekule nisu od uvijek mogle biti kupljene nego su ih djeca skupa s roditeljima izrađivala od različitih materijala iz prirode. U sklopu prirode, kroz prošlost život se većinom stvarao i odvijao uz rijeku pa su tako djeca i provodila mnogo vremena uz rijeku. Kako im je rijeka bila nadohvat ruke, tako su smišljali i igre. Jedna od igara bila je i „Prevažanje babice“ koju danas možemo čuti pod nazivom „Žabice“. Nije puno potrebno za ovu igru, malo vještine i dobar kamen. Naime, poanta ove igre jest baciti kamen u vodu i brojati koliko puta će on odskočiti prije nego što potone. Dijete koje je bacilo kamen sa što više odskakanja je pobjednik. Život uz vodu sa sobom nosi i neizostavnu igru za djecu a to je igra s blatom. Neiscrpane su igre koje mogu proizaći iz blata, od igre uloga pa vezano uz to pravljenje kolača, zatim građenje raznih utvrda pa iz toga igre osvajanja kula... No, za djecu najzabavnija igra vezana uz vodu zasigurno je kupanje.

U Slavoniji su također djeca puno vremena provodila s roditeljima na polju, oko kuće i vani općenito. Ono što je dosta specifično za Slavoniju su folklor i konji pa su razne igre bile u skladu s tim. Kada govorimo o folkloru, možemo reći da folklor čuva naše običaje, pjesmu i igru pa tako u samom folkloru nalazimo razne inačice ruralnog života. Jedna od igri koja se igrala u Slavoniji kako navodi Jurić (1908) je igra „Kona“, odnosno konja. Nema posebnih pravila za ovu igru, djeca uzmu štapove, stave ih među noge i trče na svom konju, tipično za Slavoniju. Iz te igre trčanja na konju proizađu mnoge druge igre a glavno sredstvo ostaje jahanje konja. Jedna igra koja je nezaobilazan dio svačijeg odrastanja, a igra se većinom u ruralnim sredinama zbog slobode koju djeca imaju, je igra „Žmire“, odnosno, drugi naziv za nju je igra „Skrivača“. Kako navodi Jurić (1908), igra se tako da jedno dijete ode u sobu ili kuću te žmiri a drugo dijete pazi

na njega da ne bi varao dok se ostala djeca skrivaju. Dijete koje je žmirilo krene tražiti ostalu djecu, koga prvog nađe on žmiri, a koga drugog nađe taj čuva dijete koje žmiri. To je igra koja se igra u nedogled i zabavna je jer djeca trebaju biti inovativna i skriti se na što bolje mjesto. Još jedna od igri koje navodi Jurić (1908) je igra „Volova“. Igra se tako da su dečki volovi, cure su krave a sasvim mala djeca su telići. Svako dijete sebi daje ime po svom volu/kravi/teletu koje ima kod kuće te hoda. Jedno dijete glumi volara te ima sa sobom šibu kojom tjera volove u pašu. Volovi se potuku i tiskaju se glavama i riču kao pravi volovi (iz ovoga je nekada znala nastati i prava tuča). Iz navedene igre vidi se da je to tipično ruralna igra, možemo ju poistovijetiti sa igrom uloga. Djeca se igraju onoga što gledaju svaki dan, a to su polje i životinje. Gledaju roditelje kako i što rade po cijele dane i to im postaje igra te tu crpe ideje za svoje svakodnevne igre.

Igra „Višničice“ koju također navodi Jurić (1908) igra se tako da se djevojčice poslože u dva nasuprotna reda te se uhvate za ruke i pjevaju:

Prvi red: Urodila višničica, rode, rode moj!

Drugi red: O koliko urodila, rode, rode moj!

Prvi red: O petero, o šestero rode, rode moj!

Drugi red: Mi klekošmo, priklekošmo, rode, rode moj!

Dok se pjeva zadnja kitica, djevojčice u oba reda kleknu, dignu se i zaletu se jedne na druge te se probijaju a nakon toga igru započinju ispočetka.

Iz ove zbirke spomenut ću i igru „Slipa babe“, vrlo slična igra koju sam navela i u dijelu o igrama urbane sredine ali se igra nešto drugačije. Djevojke se uhvate u kolo, a u sredini je jedna djevojka svezanih očiju. Kolo se okrene tri puta te se potom slipa baba uputi do prve djevojke i pokušava odgonetnuti tko je pred njom. Ukoliko pogodi, slipa baba ide u kolo a na njeno mjesto dolazi djevojka čije je ime slipa baba pogodila.

Kada je riječ o igrama ruralne sredine u kojima su potpuno vidljivi elementi ruralne sredine svakako valja spomenuti igru „Bunar“. U ovoj igri, kako navodi Duran (2001) imamo uloge svinjara i davljenika. Djeca na proizvoljan način odrede tko će biti koja uloga (formalizirani i neformalizirani način dijeljenja uloga). Za igru je još potrebna stolica koja simbolizira bunar. Na stolici sjedi osoba koja glumi da se davi u bunaru. Tom djetetu koje glumi da se davi prilazi svinjar s maramom u ruci te upita koga želi da mu dovede da ga spasi iz

bunara, dijete šapne a svinjar odlazi do djece koja čekaju. Dijete koje svinjar udari po glavi s maramom je ime čije je dijete koje se davi izgovorilo, no svinjar ne udara odmah to dijete nego podiže napetost tako što hoda oko njih i lažno zamahuje maramom. Kada napokon udari jedno dijete, ono odlazi do bunara i pita dijete koje se davi koliko metara je dubok bunar, koliko metara dijete kaže, toliko poljubaca dobije te igra završava, a uloge se mijenjaju na način da je dijete koje je spasilo sada u bunaru, a dijete koje je spašeno postaje svinjar te igra kreće ispočetka. U ovoj igri vidljiv je velik broj elemenata tipičnih za ruralnu sredinu.

Spomenula bih jednu vrlo poznatu igru koja također spada i u igre ruralne ali i urbane sredine a to je „Luk i strijela“. Postoji dakako velika razlika ove igre u obje sredine, a to je da igranje ove igre u ruralnim sredinama najčešće je značilo da su i luk i strijela ručno napravljeni od strane oca ili nekoga tko je bio vješt za ručne izrade, a izrađeni su od materijala koji ih okružuju, odnosno od drveta iz obližnje šume. Kako navodi Paun (2001), na jednom kraju grane zavezali bi deblju špagu, savili granu u obliku luka i pričvrstili špagu na drugi kraj grane te tu na taj način dobili luk. Strijele su izrađivali od tanjih grana a na jednoj strani su je zašiljili nožem kako bi dobili oštrinu. Sam tijek igre ne treba posebno opisivati, meta je što god se poželi: izrađena meta na papiru pa se igra na skupljanje bodova, stare boce ili bilo kakvi predmeti koje su ciljali.

Vezano uz luk i strijelu, spomenula bih i pračku, kao važan dio djetinjstva odnosno igara koje si djeca uz pomoć odrasle osobe izrađuju te si tako sami stvaraju uvjete za igru te poboljšavaju svoje vještine. Prema Paun (2001) za izradu pračke bila je potrebna grana u obliku slova V na čije krakove se pričvrsti guma. Za daljnju igru još je jedino potreban kamenčić i dječja igra započinje, a nerijetko završava da se i ponešto polomi.

Još jedna igra koju bih svakako voljela spomenuti je igra „Krokodile, krokodile, smijemo li prijeći rijeku Nil“. Razne su inačice ove igre a ja ću je u ovom radu opisati onako kako smo ju mi igrali kao djeca ruralne sredine. Za ovu igru potreban je kanal. Dijete koje ima ulogu krokodila nalazi se u kanalu, a ostala djeca gore na površini. Djeca u isti glas upitaju krokodila: „Krokodile, krokodile, smijemo li prijeći rijeku Nil“, krokodil promatra djecu i traži boju koju nemaju na sebi/sa sobom i izgovara primjerice: „Smijete ako imate rozu boju.“ Sva djeca koja imaju rozu boju bez problema prelaze na drugu stranu kanala, dok ona koja to nemaju pokušavaju preći čim prije, da ih krokodil ne ulovi. U ovoj igri simpatije igraju veliku ulogu na

način da ako jedno dijete ima rozu majicu, smije primiti dijete koje nema ništa rozo na sebi/sa sobom te tako skupa prelaze kanal a krokodil ih ne može uloviti. Kada krokodil ulovi dijete koje nema na sebi/sa sobom određenu boju, to dijete sada postaje krokodil, a prvotni krokodil izlazi iz kanala i nastavlja igru sa ostatkom djece i tako sve u krug.

6. USPOREDBA IGRI URBANE I RURALNE SREDINE

Različitošć dječjih igri urbane i ruralne sredine počinje od samog pojma slobodnog vremena ljudi tih sredina, načina života, prilika, mogućnosti... U urbanim sredinama sve je podređeno brzom načinu života, tempiranja svakog događaja u danu, sve ima svoj raspored, pogotovo tijekom radnih dana u tjednu. Malo kada se stvari, događanja ili druženje odvijaju bez plana i iznenada. Ljudi su većinom zaposleni izvan svojih domova, odnosno potrebno im je određeno vrijeme na putovanje na posao i s posla, te nisu kod kuće i zbog toga djecu vode u vrtiće. Za igru na otvorenom sa svojom djecom, najčešće u parkićima, imaju točno određen dio dana i to se planira u naprijed. Većinom svaki kvart u gradu ima svoj parkić gdje roditelji odlaze s djecom i na taj način stvaraju svoj zatvoreni krug gdje se kreću odnosno gdje se djeca igraju. U tim parkićima često su ljudi koji roditeljima nisu poznati te zbog tog razloga i iz razloga što su ceste uglavnom vrlo blizu, djecu nikada ne puštaju iz svog nadzora. Dok, za razliku od navedenog, u ruralnim sredinama mnogo ljudi radi posao od kuće, pogotovo ako je u pitanju prošlost kada su ljudi najčešće obrađivali polja i gotovo uvijek bili oko kuće, tu negdje. U takvom načinu života, sva djeca se skupa druže, po cijele dane su oko kuće ili polja gdje su im roditelji, najčešće skupa i ručaju ovisno o tome gdje se zateknu u određenom trenutku. Nemaju točno, u naprijed određen period za igru na otvorenom jer se ta igra odvija kroz gotovo cijeli dan. S obzirom na to da nisu ograničena vremenom niti prostorom, kako je to najčešće u urbanim sredinama, nije ograničen niti izvor njihovog igranja. Predmet za igru postaje sve što je nadohvat ruke, predmeti poprimaju različite nazive i uloge ovino o igri. Najčešće su daleko od televizora, mobitela i ostale informatičke opreme. Sami odnosi su puno prisniji, uvijek netko od roditelja zna gdje su sva djeca, djeca znaju gotovo sve osobe koje susreću i nema nepoznatih ljudi čim izađu iz svoje kuće u kojoj žive. Djeca u ruralnim sredinama puno brže se osamostale jer nisu cijelo vrijeme pod punim nadzorom svojih roditelja. No, postoje i neke stvari koje djeca ruralnih sredina propuštaju, poput igraonica, rođendaonica te raznih aktivnosti koje potiču dječji razvoj. Urbane sredine pružaju puno više zabavnih i gotovih sadržaja pa djeca nisu primorana sama osmišljati igre i kako provesti dan, no također pružaju djeci mogućnost razvoja i usmjeravanja za budućnost. Primjerice, plesne škole, sportaši, likovna umjetnost, različite radionice, istraživački laboratoriji, zborovi, sportske aktivnosti, robotika i mnoge druge aktivnosti.

Postoji određena skupina djece koja žive u gradu, tamo pohađaju vrtić i imaju prijatelje, ali imaju sreću pa imaju baku ili djeda na selu. Takva djeca odrastaju u kombiniranom načinu života, a i najčešće su im sami roditelji sa sela, pa im je i odgoj ipak nešto drugačiji nego odgoj roditelja koji su odrasli u gradu i koji svoju djecu odgajaju isključivo u gradu. Za takvu djecu, koja su iz grada je žalosno što nemaju doticaj s prirodom osim ako ih roditelji ne odluče odvesti u prirodu i pružiti im to iskustvo. Takva djeca su dakle ograničena doticajem prirode i ovise isključivo o volji i slobodnom vremenu njihovih roditelja. Žalosno je ako dijete odrasta isključivo na asfaltu i ako mu izlazak iz kuće znači direktan izlazak odmah na prometnu cestu.

Elkonin (1975, prema Duran 2001), navodi da u nerazvijenim društvenim zajednicama, za razliku od razvijenih, djetinjstvo kraće traje a igra je nerazvijenija. Složila bih se s prvim dijelom da djetinjstvo kraće traje jer ljudi većinom rade na polju i svaka pomoć im je uvijek dobrodošla, djecu se od rane dobi uči poslovima i tako stječu znanja svojih roditelja vezanih uz posao koji ih prehranjuje i tu većinom staje standardna dječja igra. No, ne bih se složila sa činjenicom da je njihova igra nerazvijenija. Možda nemaju gotova rješenja koja se kupe u dućanu za razvoj vokabulara, motorike, predčitačkih vještina... I nemaju školske i izvanškoleske aktivnosti u kojima svojevrijem mogu sudjelovati te se razvijati u određenom smijeru ili samo uživati u toj aktivnosti. Ali, zato imaju prirodu, prirodne materijale, družu se s mješovitom skupinom djece, skupa odrastaju, uče od starije djece, skupa grade kućice i tako vježbaju motoriku i logičko mišljenje, igraju se već navedenih igara za koje im je potrebna veća sloboda od roditeljskog nadzora koju definitivno imaju. Nove riječi uče od starije djece te tako proširuju vokabular, spretniji su jer znaju i cijele dane provest na drveću, matematičke vještine vježbaju radom na polju sa svojim roditeljima na način da nisu ni svjesni da neposredno uče... Znamo da bez komunikacije nema razvoja, ni simboličke funkcije, ni simboličke igre, a komunikacija je nešto što djeca ruralnih sredina definitivno imaju.

U ovoj komparaciji bazirat ću se na neke od navedenih igri urbane i ruralne sredine u ovom radu i pokušat ću što bolje objasniti zašto određena igra pripada određenoj sredini, koji su elementi, te da li se može igra pojaviti i u obje sredine.

U prvoj igri urbane sredine koju sam navela, „Cice-mice maramice“, odnosno kako ju mi danas najčešće zovemo, „Ide maca oko tebe“, ne nalazim posebne elemente urbane ili ruralne sredine, ova igra jedna je od onih koja se nalazi u djetinjstvu svakog djeteta ma gdje ono

odrastalo. Ovu igru sam navela u skupini igara urbane sredine zbog naglaska da postoje i igre koje ne dijele nikakve granice, načini života i mogućnosti nego su jednostavno dio kulture dječjeg odrastanja.

Igra „Graničara“ vrlo je popularna igra i vjerujem da ju također igraju djeca i urbane i ruralne sredine, no ja sam ju svrstala pod igre urbane sredine. S obzirom na to da se nešto starija djeca koja žive u gradovima najčešće druže i sastaju na školskim igralištima, a velika površina s obilježenim poljima za igru je karakteristika ove igre, to rezultira čestim igranjem igre „Graničara“ u gradovima. Na školskim igralištima skuplja se velik broj djece, dovoljan za napraviti dvije potrebne ekipe te samim time imaju sve potrebno za odvijanje ove igre.

Nadalje, sporemula sam igru blatom u ruralnim sredinama i za to postoji mnogo argumenata. Za primjetiti je da roditelji ruralne sredine drugačije oblače djecu od roditelja urbane sredine. U gradovima roditelji većinom paze da je roba djeteta usklađena a samim time im je i igra ograničena, odnosno, problem je ukoliko se isprljaju. Kod djece u ruralnim sredinama djeca su većinom vani, po polju, ulici, blatu te im je to i sami izvor igre. Nije bitno koliko će se isprljati jer zbog načina života u konačnici na kraju dana svakako će biti prljavi pa se samim time i slobodno igraju u blatu i s blatom. Blato postaje kolač, kula, grad i teritorij za osvajanje, na blatu se rukom ucrtavaju linje potrebne za druge igre a u konačnici igrajući se blatom razvijaju svoju motoriku dok se vesele i uživaju u igri a da toga nisu niti svjesni.

Igra „Žmire“ jedna je od najčešćih koja djeci pada na pamet kada se dan približi kraju. Da bi se igrala ova igra, djeca moraju imati određenu slobodu kretanja a ne biti konstantno pod roditeljskim nadzorom. Treba ih biti veći broj što je za ruralne sredine učestalost te, ukoliko su granice igranja što veće, igra je zabavnija. Kvalitetnu igru skrivanja teško je igrati u gradu, previše je prometa, nepoznatih ljudi i roditelji jednostavno ne mogu bez brige pustiti djecu same na igru pogotovo kada padne mrak. Ovu igru, kada su u pitanju urbane sredine, najčešće možemo sresti u obiteljskom domu, kada se roditelj igra s djetetom skrivanja po kući/stanu. Tada se najčešće radi o djetetu rane dobi i takva igra skrivanja ima potpuno drugi značaj od igre skrivanja koju igraju nešto starija djeca izvan obiteljskog doma.

„Bunar“, igra koju sam navela i svrstala pod igre ruralne sredine daje puno elemenata koji ukazuju zašto je smještena u tu sredinu. Općenito bunar nije nešto što ćemo često sresti u

gradovima, eventualno u nekim muzejima može se vidjeti đeram. Bunari su bili, a ponegdje su možda još uvijek izvor vode i način preživljavanja. Djeca rane dobi u gradovima vjerojatno niti ne poznaju pojam bunara uopće. Osim bunara, u igri se pojavljuje i pojam svinjara što također ukazuje na ruralnost i takav način života općenito. Na kraju igre djeca se ljube te se tako spašavaju od utapanja. U ruralnim sredinama prisutna je puno veća prisnost nego u gradovima zbog toga što se ljudi više poznaju i zbog života kakvog žive, puno si pomažu i svakodnevno su skupa. U gradovima nema velike prisnosti među ljudima koji se družu, odnosno među djecom koja se igraju jer to ne vide od roditelja koliko to vide djeca na selu.

Posljednja igra koju sam navela jest „Krokodile, krokodile, smijemo li prijeći rijeku Nil“. U opisu igre stoji da se djeca igraju u kanalu. U gradu ne samo da će se rijetko gdje pronaći kanal nego je zapravo nemoguće vidjeti djecu u kanalu. U ruralnim dijelovima to je nešto toliko uobičajeno, bilo da je riječ o ovoj igri, ili o sasvim sličnoj igri „Babo pijemo ti mlijeko“. Djecu u kanalu se često može vidjeti i zimi kada se kanali zalede pa postanu površina za klizanje.

7. ZAKLJUČAK

Mnogo je literature korišteno u ovom radu, a ona je bila dijelom znanstveno istraživanje a dijelom iskustva ljudi sa sela i grada, prošlih i sadašnjih vremena. Objašnjeno je koje nedostatke i prednosti ima odrastanje u ruralnim i u urbanim sredinama. Ne možemo za niti jednu sredinu reći da je ispravna tj. neispravna, odnosno loša za odrastanje i kao što sam već navela, najbolje bi bilo kada bi se te dvije sredine mogle kombinirati te bi se na taj način potpunije zadovoljile djetetove potrebe i dijete bi imalo puno veće iskustvo života i odrastanja. No, kao što sam već navela, jedna sredina nije ispravnija od druge, i na kraju krajeva, djeca će odrasti i doći do razdoblja kada će sami upravljati i odlučivati što žele i kako se žele razvijati te će si već i tada nadoknaditi sve eventualne nedostatke koje su imali a falili su im tijekom razdoblja odrastanja. Mogu potvrditi da je život u ruralnim sredinama opušteniji i može se reći da „sporije“ teče, ali zato život u gradu pruža mnoga iskustva koja djecu mogu definirati i izgraditi za ono što će postati u budućnosti već od najranije dobi.

Ono što se definitivno može zaključiti je to da dječja igra ne ovisi sama o sebi ili isključivo o djeci, ona može biti loša, nekvalitetna i štetna kako za djecu urbane sredine tako i za djecu koja odrastaju u ruralnim sredinama. Manjak prirodnih materijala, šume, rijeke ili dvorišta ne znači i manjak kvalitetnih poticaja. Važno je kako roditelji usmjeravaju djecu na igru te ih treba poticati na pravilno korištenje vremena i vremenski ograničavati ono što bi u prekomjernoj upotrebi moglo postati štetno za dijete a pri tome nije riječ isključivo o televizoru, mobitelu i ostaloj informatičkoj opremi. Dakle, za pravilan, ispunjen, dobar i kvalitetan razvoj nije bitno gdje se dijete rodi i gdje odrasta nego što mu se pruža. Kao što i inače u životu sve ima svoje prednosti i mane, tako ih ima i odrastanje u ruralnim u urbanim sredinama, ali to nije nužno preduvjet manjku razvoja i nije razlog za nepoticajni razvoj djeteta. Igra je aktivnost vezana za djetinjstvo, svako se dijete igra ali ga u tome treba pravilno usmjeravati.

Kao najvažnije od svega, izdvojila bih roditeljsku volju i želju za razvojem djeteta. Bitno je postati partner djetetu, oslušivati ga te skupa istraživati svijet oko njega, prepoznavati djetetove vapaje za pomoć ali i prepoznati situaciju kada dijete treba pustiti da samostalno istražuje. Potrebno je izdvojiti određeno vrijeme i djetetova igra ma gdje se odvijala bit će dobra, kvalitetna, spontana i utjecajna na djetetov razvoj.

LITERATURA

1. Borich, G.D. i Tombari, M.L. (1995). *Educational Psychology*. New York: Harper Collins College Publishers.
2. Duran M. (1995). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
3. Duran M. (2001). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
4. Elkonin, D.B. (1978). *Psihologija igri*. Moskva: Pedagogika.
5. Else, P. (2014). *Making Sense of Play*. New York: McGraw-Hill.
6. Goldstein, J. (2012). *Play in Children's Development, Helth and Well-being*.
7. Hannaford, C. (2006). *Pametni pokreti*. Lekenik: Ostvarenje.
8. Jurić, B. (1908). *Igre : (iz Privlake i Komletinaca u Slavoniji.)*. Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena / Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti,267-292.
9. Klarin, M. (2017). *Psihologija dječje igre*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
10. Kožić, M. (1980). *Dječje igre u okolici Zagreba*. Etnološka tribina : Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva,10(3), 51-62.
11. Kuharić, S. (2015). *Djetinjstvo na selu: sjeveroistočna Istra sredinom 20. stoljeća*, završni rad, Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, Sveučilište u Rijeci.
12. Lazar, M. (2007). *Igra I njezin utjecaj na tjelesni razvoj*. Đakovo: Tempo.
13. Lester, S. i Maudsley, M. (2007). *Play, Naturally: A review of children's natural play*. London: Play England.
14. Margetić, M. (2009). *Dječje igre na otvorenom i blagdansko darivanje djece u Istri*. *Etnološka istraživanja*, 14, 133-144.
15. Ostroški, L.J. i sur. (2011). *Model diferencijacije urbanih, ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
16. Paun, A. (2001). *Pučke igre i igračke sutlanskog kraja*. Zagreb: Kratis.
17. Pavlušec, M. (2017). *Tradicijske igre hrvatskog Zagorja*, diplomski rad, Čakovec: Učiteljski fakultet, Odsjek za učiteljske studije, Sveučilište u Zagrebu.
18. Pećnik, N, Starc, B. (2010). *Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

19. Puljić, A. (1996). Problemi ruralnih područja u Hrvatskoj i potreba njihove brže obnove i razvitka. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 133(134), 189-192.
20. Rajić, V. (2015). Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 64 (4), 603-620.
21. Rot, N. (1980). *Socijalna interakcija II*. Beograd: Savez društva psihologa SR Srbije.
22. Russ, S.W. (2004). *Play in Child Development and Psychotherapy*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
23. Selman, R.L. (1981). The child as a friendship philosopher. U S. R. Asher i J.M. Gottman, (Ur.), *The development of children's friendships*. New York: Cambridge University Press.
24. Šagud, M. (2002). *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine.
25. Šagud, M., Petrović-Sočo, B. (2001). Simbolička igra predškolskog djeteta u institucijskom kontekstu. *Napredak*, 142(1), 61-70.
26. Vasta, R., Haith, M.M. i Miller, S.A. (2000). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naknada Slap.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Josipa-Martina Mišić izjavljujem da sam završni rad na temu „Spontane igre urbane i ruralne sredine“ izradila samostalno uz upotrebu navedene literature.

Josipa-Martina Mišić
